

3 книги "Повторення непройденного"

Анатолій Кичинський

3 книги "ПОВТОРЕННЯ НЕПРОЙДЕННОГО" (К.: Дніпро, 1990)

СИНИ

Відхилила мати
з-перед вікна акацію
та все виглядає.
Забарилися діти.
Вже пора і вечеряти,
а з обіду і досі
жде борщ прохололий.
Проклинає дощі.
Це ж дороги усі розгрузли.
Ще промокнуть до нитки
та зляжуть
синочки...
Не дай боже!
Молока на плиту поставлю.
Раптом рипнули двері.
А у дверях –
два хлопці до стелі.
(Молока на плиту поставлю...)
Ой лишенько!
І руками сплеснула.
А вони:
— Не хвилюйтеся, мамо, —
ми шинелями сіно прикрили,
а чоботи –
в сінях...

ПОВОЄННЕ

Собака у степ шкутильга –
Висить перебита нога.
Він буде блукати в степу
І нюхати землю скупку.

Єдиний на степ колосок –
Худюсінський, мов голосок
Від хліба, якого нема.
Отож-бо просити – дарма.

Чорніє чорніша за ніч
На чорному згарищі піч.
В ній хлопчик голодний сидить
І в гільзу холодну свистить.

...Той свист, наче протяг, бува,
з душі супокій видува,
в яким я все золото нив
хлопчині тому завинив.

* * *

Розтривоживши струни спокійні,
у шпачині вбігаючи сні,
я на зимній гітарі шпаківні
підбираю мотив до весни.

А в гітару набилося снігу,
наче в душу – сирої землі...
Задихаюсь від довгого бігу
до зеленої крові в зелі,

хлорофілові тільця якої, —
мов червоні тільця – у моїй, —
не збагнувши себе в супокії,
вже не знатимуть спокою в ній.

І тікатиме сніг з-перед мене.
І впаду я грудьми на моріг.

І шумітиме крівця зелена
(мов червона – у жилах моїх).

Вона бризне мені на коліна,
коли ними, з любові хмільний,
цілуватиму ряст України,
ще не топтаний ряст весняний.

А чорноземля маревом бризне,
наче хвилею скресла ріка.
І розвіється в небі вітчизни
ностальгія старого шпака.

Він, зрадівши за мене й за себе,
прощебече свої позивні.
Перший пролісок рідного неба
принесе він у дзьобі мені.

* * *

Наполохана галич
за курганом з очей пропада.
Розвидняється далеч.
Гоїть рани цілюща вода.

Для печальної казки
так потрібні щасливі слова.
Та пробитої казки
не наповнить вода дощова.

— Прокидайся, Іване,
поки зовсім землею не став!..

— Твій Іван вже не встане
і не скаже: "Як довго я спав!.."

МУШЛЯ

далеко від сонячних пляжів
на дні повітряного океану
розгойданого радіохвилями усіх частот
в коралових заростях житломасивів
у водоростях антен і дротів для білизни
я спіткнувся об мушлю

мало не оглухнувши від шелесту газет
від сигналів "SOS"
від сирен "швидкої допомоги"
від реву надзвукових літаків
від металевого року
від пліток про відому співачку
від розмов про НЛО "Бермудський трикутник" та СНІД
затуливши одне вухо стерильною ватою
котру висмикнув з-під дерматину
неприступних дверей бюрократа
другим вухом припав я до мушлі
послухати море де вічно панує штиль

я чув його шепіт рахманний і заколисуючий
заплющивши очі дививсь як воно
голубило берег безлюдного піщаного острова
схожого н нижню наповнену чашу
пісочного годинника
якого нікому перевернути
солоним язиком лизало спроквола
леденці прибережної ріні
між якими траплялися бурштинові
камінці

то з допотопними забальзованими комахами
то з бульбашками повітря
сьогодні
підіймаючись ліфтом на своє комунальне небо
я раптом подумав а що як цей ліфт
вже давно поминув усі поверхи
і тепер не захоче мене відпустити

квартира
куди я потрапив у пошуках затишку
мені нагадала примхливий наш ліфт
який має звичку іноді відключатися
над входними дверима весь вечір мовчала
електрична зозуля мовчав телефон
мовчали стіни меблі мовчали мовчали книги
мовчала вода в акваріумі риби мовчали
сіамський кіт рожевими очима
жував найжирнішу золоту рибку
перламутрова куля світильника
зверхньо дивилася на лаковану мушлю
чия господиня варила на кухні каву

отже приклавши цю мушлю до вуха
я слухав як море знайомим жіночим голосом
нашіптувало мені про безлюдний піщаний острів
схожий на нижню наповнену чашу
пісочного годинника
якого нікому перевернути
про леденці прибережної ріні
що навіть не чула про Демосфена
я слухав цей голос рахманний і заколисуючий
тож мало було не заснув та раптом
до слуху мого подолавши витки спіралі
по якій розвивалася мушля донісся
наповнений болем стогін котрий повідав
про давню глибоку рану на тілі молюска
нанесену гострою морською піщинкою
піщинкою що обростаючи перламутром
стала нарешті перлиною і забула

якою ціною дісталася вона мушлі

першим було не слово
сказав я собі і вийшов
на вулицю людну де кожна піщинка часу
летіла в пошуках болючого місця
і знайшовши його обростала на ньому
кров'ю нервами потом сльозами
глиною фарбами звуками словами
біль продовжувався

УГАМ

Жаксيليку Арзимбетову
В гаю Угам на березі Угаму
казахську землю босими ногами
відчув, як небо крильми, я.
Відтак,
пускаючи коріння,
мої ноги
землі жагучій зичили вологи –
хоча б роси напитися усмак.

Земля конала –
спека небувала
окропом сонця землю напувала,
і все живе спивало той окріп.
Сліпило сонце так немилостиво,
що птах зіркий,
шукаючи споживу,
за півкрила до затінку
осліп.

Земля тяглася спекли ми губами
до явного спасителя – Угаму,
а той спішив за тридев'ять земель,

і суть його студента обпікала
людські тіла
і між пальці утікала,
шліфуючи каміння і форель.

Не акварель в тісній полоні рами –
вода на волі грала кольорами!
В ній розчинялись гори й небеса.
І все ж не милувала мого ока
її краса,
воістину жорстока.
Вона була як виклик,
та краса.

Отак слова, буває, пишномовні –
прекрасні і всередині, і зовні –
з медових уст поетових течуть,
самі себе, хизуючись, римують,
але ні спраги серця не тамують,
ані душі не гріють,
не печуть.

2

— Як ці дерева називаються?
— Просто дерева...
Чолом вам, дерева без імені-назви,
за ваше блаженське злиняле зело,
за те, що сховали у затінок нас ви,
коли просто неба нестерпно було.

Чолом вам, дерева, за вашу невроду,
за долю, яка завела вас сюди,
за ваше невміння ходити по воду,
за ваше терпіння рости без води.

Чолом вам, дерева, за мужність, котрої
вчите і мене ви.

Чолом вам за те,
що ви, як війни безіменні герої, —
ні кроку назад – на землі стоїте.

Чолом вам за те, що ви лісові рівня.
Чолом вам за шепіт, почутий в зелі:
"Чим менше вологи,
тим глибше коріння,
тим більша любов до своєї землі".

* * *

Пам'ять іде.

А дороги спіраль –
начебто вуж на трипільській посудині.
Пам'яті важко –
їй застують даль
випиті чаші і ледве пригублені.

По череп очку та по черепку
поміж кістками і воїв, і ратаїв, —
не поспішаючи,
не нашвидку –
ой як нелегко докупити зібрати їх.

Гори лежать їх, розбитих на прах.
Чим вони повнилися?
Медом чи трутою?..
Пам'яті страшно,
і весь її страх
в тім, що, можливо, я все переплутаю.

Коло за колом,

виток за витком –
до серцевини,
до суті,
до істини.
Пам'яті важко –
нерідко повзком
довгі долати доводиться відстані.

Хто ми і звідки ми?
Де ми взялись?
Де наші корені?
Де наші витoki?

В тім, що було і забулось колись,
мусить не хтось розібратись,
а ми таки.
Все затопила вода, що спливла:
цеглу, що стала первісною глиною,
кров, що згоріла у жилах дотла,
попіл, що став сивиною полинною...

Пам'яті гірко.
Не від полину –
від мілини і набридлого спокою.
Пам'ять нарешті іде в глибину,
щоб називатись віднині –
глибокою.
Глибше і глибше –
до самого дна, —
так, щоб аж мулу його наковтатися!..
Пам'яті легко –
нарешті вона
певна, що є їй до кого вертатися.

КОЛО

Обертається круг серцевини кора,
і повторює крона собою коріння.
Листя то підіймає себе на-гора,
то просочується крізь пісок та каміння.

Як у всякого кола,
в річного кільця
ні початку знайти, ні кінця неможливо.
Як не є,
починається коло з кінця.
Замикається коло, а де –
не важливо.

Замикаючись,
коло в собі замика
все, що в нього вписалося чітко і строго.
Навіть отвір в замку.
Навіть ключ від замка.
Навіть зліпок його.
Навіть право на нього.

Йдуть у землю дощі,
йдуть у землю сніги.
Небо в землю рікою впада голубою.
І беруться за руки усі береги –
і утворюють коло незримо собою.

І вривається в нього підземна вода,
і спливає уже у наземному світі.
За піщинами в осад ікра випада,
та беруть її в коло
плотини і сіті.

У степах і лісах

звір заплутає слід,
та капканом на лапі
змикається коло...
О, як солодко пахне свободою світ,
коли в ньому залізо смердить, як ніколи!

І ні крові не жаль,
ані лапи не жаль,
тільки б коло оце перегризти погане!
О, як тяжко нести на трьох лапах печаль
і загострений досвідом нюх на капкани...

Переймаючи досвід оцей,
розірви
хоч би коло, в якому ти вічно в опалі.
Розірви і скрути у спіраль – і живи!
По спіралі живи.
І вмирай по спіралі.

Хтось, по колу йдучи,
тобі гляне услід –
і в словах твоїх більш
не помітить крамоли.
А казав ти про те,
що зловив тебе світ
і що все-таки вирвешся ти з його кола.

***

З вікна лікарні видно так далеко.
За містом – поле,
А за полем – ліс.
Ставок.
Село.
На комині лелека.
Пил на шляху.

Сліди від ніг, коліс.
Піти б - і не вернутися...
Нечутно
пройшовся містом дощ.
Асфальт підсох.
З минулого вертається майбутнє
в пісочному годиннику пісок.

***

Медовий місяць літа липень.
У сотах свіжої стерні
стоять густі,
Медові дні.
Душа до тіла
так і липне.

В меду злипаються уста.
І пахне світ, як медозбірня.
І провідна зоря вечірня -
як меду крапелька густа.

Дорога тягнеться, як мед,
і густина її медова -
солодка, наче рідна мова.

...Про що ж тоді,
йдучи,
поет
мовчить гіркавинкою слова?

НА ВЕРШИНІ
Попід небесна панорама!

Не обрій, а кардіограма.
Щасливе серце калата.
Таж під підошвами – мета!

Вершину взято – і нізащо
не віддавай її, хіба що
за лиш тобі належний приз.
Хоча лишається найважче –
за ним
спуститися
униз.

СЛАВА

І одягає, і взуває,
і ласий кусень підсуває,
і... вириває під шумок.
І знову пальцем підзиває,
немов натискує курок...

КЕЛИХ

Випий мене до дна,
на щастя мене розбий,
скалки мої збери,
жодної не залиш,
навіть тієї, котра
губ твоїх теплоту
довго ще берегти
буде в землі, куди
ти і її зарий,
щоб не поранило ніг
щастя, яке прийде..

* * *

Відчиняються двері –
мов підошви риплять.
Зачиняються двері –
мов зубами скриплять.
Як не вітер, то протяг
до хати заносить
дим, і попіл, і холод осінніх багать.

Застигає листочок –
сургучева печать –
на зачинених дверях,
що все 'дно не мовчать.
Прищемивши до болю
твій погляд у небо,
голосами гусей тобі двері ячать.

РУШНИК

Ой кінь біжить, трава шумить...
Українська народна пісня

Ніяк не вийдуть з голови
і біг коня, і шум трави,
і курява дороги,
і білий череп у траві,
і чорний холод у крові,
і відчуття тривоги...

В степу могила, як гора.
Під нею вершник помира.
А пісня – виживає:
" Ой кінь біжить, трава шумить", —
і голос тягнеться, як нить,
що пам'ять вишиває.

ВИЙШОВШИ З ТЕМНОТИ

Світло в кінці тунелю,
ріж мені очі, ріж!
Хай буде завжди гострим
твій застережний ніж.

Болем в очах нагадуй:
"Вийшовши з темноти,
хоч би на мить замружся,
щоб не осліпнути".

***

Від населення і до народу
Шлях завдовжки в любов до землі,
Де кожнісіньке дерево роду
На невсохлім гойдало б гіллі

Зелен-пам'ять про власне коріння
Та про квіт, що не раз облетів,
Та ще віру в нові покоління
Не червивих вагомих плодів.

Мій народе,
Родючий мій саде,
Хай тебе лиш плодами зігне.
Хай ніхто тебе не обікраде,
Ну хіба що тяжіння земне.